

450 rocznica
uchwalenia aktu
Konfederacji
Warszawskiej

Sytuacja wyznaniowa w I Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVI wieku

Zróżnicowanie religii

Konsekwencją wielowyznaniowości w Rzeczypospolitej była duża różnorodność architektoniczna świątyń wznoszonych przez poszczególne religie.

Kolegiata katolicka w Zamościu

Cerkiew prawosławna w Radrużu

Kościół Pokoju w Świdnicy

Synagoga w Zamościu

Data: 28 stycznia 1573 r.
Miejsce: Warszawa
(uchwała została podjęta
na sejmie konwokacyjnym)

Konfederacja Warszawska - Przyczyny

U jej źródeł legła śmierć ostatniego władcy z dynastii Jagiellonów, która szczególnie przyczyniła się do **wzrostu tolerancji wobec innowierców na terenie Rzeczypospolitej**. W tym czasie kraj zamieszkiwali wyznawcy wielu wyznań, zarówno odłamów chrześcijaństwa, jak i Żydzi czy muzułmanie.

Chaos spowodowany bezkrólewem był szczególnie niebezpieczny, jeśli weźmiemy pod uwagę wojny religijne toczące się w Europie Zachodniej. Zagrożeni byli przede wszystkim protestanci. Idee kalwinizmu, luteranizmu czy nawet husytyzmu były stosunkowo nowe, a same nurty uważane były przez europejskich królów katolickich za herezje. Wyznawców zabijano masowo, palono na stosach, więziono. Mimo panującej w Rzeczypospolitej tolerancji szlachta innowiercza, wobec konieczności wyboru króla, postanowiła zabezpieczyć siebie i swoje majątki.

Potrzeba ogólnego uporządkowania spraw państwa w obliczu wolnej elekcji. Szlachta, mieszczaństwo i duchowieństwo musiały obrać wspólny kierunek polityki tak, aby móc reagować na działania króla. Wolna elekcja dopuszczała bowiem kandydatury z różnych państw, o odmiennych wyznaniach, dlatego zebrani pod Warszawą magnaci nie mieli gwarancji, że przyszły władca podejmie działania nieszkodzące polskim interesom.

Konfederacja warszawska – postanowienia

- wieczysty i bezwarunkowy pokój między wyznawcami różnych religii i odłamów religijnych,
- równouprawnienie wśród szlachty i mieszczan niezależnie od wyznania,
- „cuius regio, eius religio” – zasada mówiła o tym, że szlachta mogła wyznawać religię inną, niż król i narzucać ją osobom sobie podporządkowanym, jednak ostatecznie został odrzucony przez szlachtę sandomierską.

Konfederacja warszawska – skutki

Uprawomocnienie zasad tolerancji;

XVI-wieczna Polska zyskała w Europie miano „azylu heretyków”, a u dzisiejszych badaczy „państwa bez stosów”. W kraju znajdowali schronienie wyznawcy różnych religii, a także ludzie nienależący do żadnego wyznania i nieuznający żadnej organizacji kościelnej;

Pozawyznaniowa działalność obcych przybyszów, np. jako wykładowców, pisarzy czy typografów, w znacznym stopniu przyczyniła się do rozwoju kultury polskiego odrodzenia.

- Akt konfederacji warszawskiej podpisał jedynie biskup krakowski Franciszek Krasiński, podczas gdy reszta senatorów duchownych oraz wielu katolików świeckich złożyło uroczysty protest. Ważność prawna konfederacji była stale kwestionowana. Zaprzysięgana była przez królów przy koronacji, mimo sprzeciwu ze strony Stolicy Apostolskiej oraz polskiego episkopatu.

- Polska zgłosiła ten dokument na listę światowego dziedzictwa UNESCO podczas VI Spotkania Międzynarodowego Komitetu Doradczego Programu Unesco "Pamięć Świata" w Gdańsku. **Akt Konfederacji warszawskiej został umieszczony na liście światowego dziedzictwa kulturowego w 2003 r.**